مقایسه سطح کنترل عواطف و مسئولیت پذیری دختران متوسطه ایثارگر و عادی شهر شیراز

دانشجو : فاطمه اسدی

استاد راهنما: دکتر زهرا قادري

سال اجرا : 1389

چکیده

پژوهش حاضر به منظور مقایسه سطح کنترل عواطف و مسئولیت پذیری دختران متوسطه ایثارگر وعادی شهر شیراز اجرا شده است . جامعه آمای این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر 18-16 سال دبیرستان های عادی و شاهد ناحیه 4 شیراز بوده است .

برای انتخاب گروه نمونه شاهد از بین 228 دانش آموز با استفاده از جدول مورگان و نمونه گیری تصادفی تعداد 140 نفر و برای انتخاب گروه نمونه عادی از بین 3052 دانش آموز با استفاده از جدول مورگان و نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای تعداد 341 نفر انتخاب شدند و ابزار گردآوری اطلاعات که عبارت از پرسش نامه مسئولیت پذیری، پرسش نامه کنترل عواطف و پرسش نامه دموگرافیک بود بین آنان توزیع گردید. پس از جمع آوری داده ها و تجزیه و تحلیل آن‌ها با استفاده از آزمون t نتایج نشان داد که در مسئولیت پذیری (P< 0/ 05)، کنترل عواطف (P< 0 /05) خشم (P< 0 /05) و خلق افسرده (P< 0 /001) بین دختران ایثارگر عادی تفاوت معنی داری وجود دارد، اما در اضطراب (P< 0 /33) و عاطفه مثبت (P< 0 /44) بین دختران ایثارگر و عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد .

نتیجه ی بدست آمده از این پژوهش، نشان دهنده ی مهارت بیشتر دختران عادی در کنترل عواطف، کنترل خشم و کنترل خلق افسرده دارد. در مسئولیت پذیری دختران ایثارگر از مهارت بیشتری برخوردار بودند و در کنترل اضطراب و عاطفه ی مثبت بین دو گروه تفاوت معنی داری مشاهده نشد.

کلید واژه: مسئولیت پذیری، کنترل عواطف، خشم، اضطراب، خلق افسرده، عاطفه مثبت.

اهداف پژوهش

هدف کلی

مقایسه سطح کنترل عواطف و مسئولیت پذیری دختران متوسطه ایثارگر و عادی شهر شیراز

اهداف جزیی

1- مقایسه مسئولیت پذیری دختران ایثارگر و دختران عادی دبیرستان های شهر شیراز

2- مقایسه کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی دبیرستان های شهر شیراز

3- مقایسه میزان خشم دختران ایثارگر و عادی دختران دبیرستان های شهر شیراز

4- مقایسه میزان اضطراب دختران ایثارگر و عادی دختران شهر شیراز

5- مقایسه میزان افسردگی دختران ایثارگر و دختران عادی دبیرستان های شهر شیراز

6- مقایسه میزان عاطفه مثبت دختران ایثارگر و دختران عادی دبیرستان های شهر شیراز

فرضیه های پژوهش

فرضیات کلی

1- بین مسئولیت پذیری دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

2- بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

فرضیات جزئی

1- بین کنترل خشم دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

2- بین کنترل افسردگی دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

3- بین کنترل اضطراب دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

4- بین کنترل عاطفه مثبت دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

روش تحقیق

روش تحقیق حاضر، روش توصیفی مقطعی است. تحقیق توصیفی شامل مجموعه روش هایی است که هدف آن توصیف کردن شرایط یا پدیده های مورد بررسی است و روش مقطعی به منظور گردآوری داده ها درباره یک یا چند صفت در یک مقطع از زمان و از طریق نمونه گیری از جامعه انجام می گیرد.

جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان دختر دبیرستان های عادی ناحیه 4 شیراز که جمعاً 3052 نفر بودند و کلیه دانش آموزان دختر دبیرستان های شاهد که جمعاً 228 نفر بودند در رشته های ریاضی فیزیک، ادبیات و علوم انسانی و علوم تجربی در نیم سال اول سال تحصیلی

1389-90 را تشکیل می دهد.

در این پژوهش برای انتخاب گروه نمونه ایثارگر از نمونه گیری تصادفی ساده استفاده شده و از بین 228 دانش آموز ایثارگر، 140 نفر به صورت تصادفی، با استفاده از جدول مورگان انتخاب شد و برای انتخاب گروه نمونه عادی از بین 3052 نفر، تعداد 341 نفر با استفاده از جدول مورگان با استفاده از روش نمونه گیری خوشه‌ای چند مرحله ای انتخاب شدند، بدین ترتیب از میان دبیرستان های عادی ناحیه 4 شیراز، تعداد 6 مدرسه انتخاب و از هر مدرسه به صورت تصادفی 3 کلاس انتخاب گردید و ابزار گردآوری اطلاعات که عبارت از پرسش نامه مسئولیت پذیری و پرسش نامه کنترل عواطف بود، بین دانش آموزان پایه دوم و سوم متوسطه در رشته های ریاضی فیزیک، تجربی و علوم انسانی به تعداد 481 نفر توزیع گردید.

ابزار تحقیق

در این پژوهش، از مقیاس کنترل عواطف و مقیاس مسئولیت پذیری استفاده شده است.

مقیاس کنترل عواطف

مقیاس کنترل عواطف، ابزاری برای سنجش میزان کنترل افراد بر عواطف خود است و شامل 42 سئوال با چهار زیر مقیاس فرعی با عناوین خشم، خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت است. پاسخ های عبارات در مقیاس درجه‌ای از به شدت مخالف = نمره 1، تا به شدت موافق = نمره 7 تنظیم شده است. پاسخ عبارات 4-9-12-16-17-18-21-22-27-30-31- 38 برعکس نمره‌گذاری می شود. به این شکل که به پاسخ به شدت مخالف نمره 7 و به پاسخ به شدت موافق نمره 1 داده می شود که 8 گویه مربوط به خشم، 8 گویه مربوط به خلق افسرده، 13 گویه مربوط به اضطراب و 13 گویه مربوط به عاطفه مثبت می باشد.

جدول ۳-۱ ماده‌ها و نام هر یک از خرده مقیاس ها

نام خرده مقیاسها	گویه ها
خشم	39-34-30-28-16-11-8-1
خلق افسرده	37-29-27-25-19-13-4-3
اضطراب	-33-26-24-21-20-17-15-9-7-5
عاطفه مثبت	40-38-35
	-31-23-22-18-14-12-10-6-2
	42-41-36-32

همانطور که در جدول 3-1 مشاهده می شود 8 گویه مربوط به خشم، 8 گویه مربوط به خلق افسرده، 13گویه مربوط به اضطراب و 13 گویه مربوط به عاطفه مثبت می باشد.

اعتبار درونی و بازآزمایی آزمون به ترتیب برای نمره کل مقیاس 94/.، 78/. و برای زیر مقیاس های خشم 72/.، 73/.، زیر مقیاس خلق افسرده 91/.،76/. ، زیر مقیاس اضطراب 89/.، 77/. و زیر مقیاس عاطفه مثبت 84/.، 66/. جهت یک نمونه از دانشجویان دوره ی لیسانس به دست آمد.

همچنین روایی افتراقی و همگرایی آن نیز به دست آمده است(ویلیامز و همکاران، 1997).

همچنین ضریب پایایی مقیاس کنترل عواطف توسط دهش(1388) در نمونه 200 نفری از دانش آموزان مقطع دبیرستان در سال 1388 مجدداً مورد برآورد قرار گرفت که نتایج آن در جدول 3-2 آورده شده است.

جدول 3-2 برآورد پایایی به روش همسانی درونی در کل مقیاس و هر یک از خرده مقیاس ها

مؤلفه ها	مقدار آلفای کرونباخ
مقیاس کنترل عواطف	/84.
خشم	/53.
خلق افسرده	/70.
اضطراب	/69.
عاطفه مثبت	/60.

جدول 3-2 نشان میدهد مقدار آلفای کرونباخ در مقیاس کنترل عواطف 84/.، خرده مقیاس خشم برابر 53/. در خرده مقیاس خلق افسرده برابر 70/.، در خرده مقیاس اضطراب برابر با 69/. و در خرده مقیاس عاطفه مثبت برابر با 60/. برآورد شده است که نشان دهنده مناسب بودن مقیاس کنترل عواطف در کارهای پژوهشی می باشد.

بررسی مجدد روایی مقیاس

در مبحث روایی، علاوه بر روایی محتوا که توسط متخصصان صورت گرفت، شاخص دیگری نیز جهت برآورد روایی همسانی درونی به کار گرفته شد، در این برآورد هر مقیاس که توسط خرده مقیاس ها اندازه‌گیری می شد و توسط کل مقیاس نیز اندازه گیری می شود، بنابراین انتظار می رود بین نمره کل مقیاس و هریک از خرده مقیاس ها همبستگی معنی دار و بالایی وجود داشته باشد. مقادیر به دست آمده در جدول 3-3 قابل مشاهده است.

جدول 3-3 ضریب همبستگی بین نمره کل مقیاس و هر یک از خرده مقیاس ها

خرده مقیاسها / کل مقیاس	خشم	خلق افسرده	اضطراب	عاطفه مثبت
کنترل عواطف	./71	./69	./86	./67

همانطور که درجدول 3-3 مشاهده میشود ضریب همبستگی مقیاس کنترل عواطف با خرده مقیاس خشم ./71، با افسردگی ./69 ،با اضطراب ./86 و با عاطفه مثبت ./67 می باشد. همچنین مشاهده میشود که کلیه ضرایب مشاهده شده با اطمینان آماری ./99 معنی دار است. لذا روایی مقیاس در وارسی مجدد در این پژوهش مورد تأیید قرار میگیرد.

مقیاس سنجش مسئولیت پذیری

برای سنجش مسئولیت پذیری از خرده مقیاس سنجش مسئولیت پذیری، اخذ شده از پرسش نامه روان شناختی کالیفرنیا (1951) استفاده شده است که 42 سئوال دارد.

این پرسشنامه نخستین بار توسط هاریسون گاف در سال (1951) با 648 سئوال و 15 مقیاس برای سنجش 15 ویژگی شخصیتی انتشار یافت و سپس در سال (1957) مقیاس های آن به 18 و مجدداً در سال (1987) توسط وی مورد تجدید نظر قرار گرفت و تعداد سئوال های آن به 162 و تعداد خرده مقیاسهای آن به 20 خرده مقیاس افزایش یافت (مارنات، ترجمه نیکخو، 1386).

مقیاس سنجش مسئولیت پذیری 42 سئوالی به منظور سنجش ویژگی هایی از قبیل وظیفه شناسی، احساس تعهد، سخت کوشی، جدیّت، قابلیت اعتماد، رفتار مبتنی بر نظم و مقررات و منطبق بر احساس مسئولیت مورد استفاده قرار میگیرد(مارنات، 1386).

روش نمره گذاری

برای نمره گذاری مقیاس مذکور کافی است تعداد پاسخ های هماهنگ با کلید را شمارش نموده تا نمره خام هر فرد، بدست آید(مارنات، 1386).

پایایی پرسشنامه

ضـــرایب پایایی مقیاس بخش مسئولیت پـذیری در پژوهش (موسوی، 1377) بـرابر بـــا r =./70، در پژوهش (رضایی 1377) r =./65، و در پژوهش (محمودی، 1383) r =./64، بدست آمده است.

اعتبار پرسشنامه

در تحقیق (موسوی، 1377) اعتبار این مقیاس با روش ملاک همزمان به وسیله یک پرسشنامه 42 سئوالی برابر r =./61، در سطح R <./001معنی دار بود. در تحقیق (رضایی، 1377) اعتبار این مقیاس r =./56 می‌باشد.

روش اجرا

جهت جمع آوری داده ها با مراجعه به مدارس انتخاب شده به هر دانش آموز گروه نمونه یک پرسش نامه کنترل عواطف و یک پرسشنامه مسئولیت پذیری که به طور یکسان شماره گذاری شده بود داده شد و پس از تکمیل، توسط پژوهشگر جمع آوری گردید.

روش تجزیه وتحلیل آماری

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم‌افزارهای spss استفاده شده است. همچنین از آمار توصیفی که شامل میانگین، میانه، جدول، نمودار و انحراف معیار و آمار استنباطی که شامل آزمون t مستقل میباشد برای تحلیل فرضیه ها استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌هاي توصيفي متغيرهاي پژوهش

جدول 4-1: فراواني و درصد گروه‌هاي آزمودني (ايثارگر و عادي)

آماره‌ها / گروه‌ها	فراواني	درصد
دختران ايثارگر	122	25 /4
دختران عادي	358	74 /6
جمع كل	480	100 /0

طبق جدول 4-1 ملاحظه مي‌شود كه 25 /4% از آزمودني‌ها دختران ايثارگر و 74 /6% آنها دختران عادي مي‌باشند كه نمودار 4-1 درصد گروه‌هاي آزمودني را نشان مي‌دهد.

با توجه به نتايج جدول 4-2 مشخص مي‌شود كه ميانگين نمرات دختران عادي در كنترل عواطف و ابعاد آن شامل خشم، اضطراب، خلق افسرده و عاطفه مثبت بيشتر از دختران ايثارگر بوده ولي در مسؤليت‌پذيري ميانگين نمرات دختران ايثارگر بيشتر از دختران عادي مي‌باشد.

جدول 4-2: يافته‌هاي توصيفي متغيرهاي پژوهش

متغيرها		ميانگين		انحراف معيار		حداقل نمره		حداكثر نمره	
		ايثارگر	عادی	ايثارگر	عادی	ايثارگر	عادی	ايثارگر	عادی
ابعاد كنترل عواطف	خشم	۳۲ /۵۸	۳۴ /۰۴	۶ /۴۴	۶ /۶۵	۱۵	۱۲	۴۸	۵۲
	اضطراب	۵۱ /۸۳	۵۲ /۹۲	۹ /۴۷	۱۰ /۱۹	۲۲	۲۵	۷۵	۷۶
	خلق افسرده	۳۰ /۷۴	۳۳ /۷۲	۷ /۰۷	۷ /۳۵	۱۲	۱۵	۵۱	۵۳
	عاطفه مثبت	۴۹ /۷۵	۵۰ /۵۹	۹ /۴۴	۹ /۵۴	۲۵	۲۲	۶۷	۷۸
نمره كل كنترل عواطف		۱۶۱ /۸۶	۱۶۷/ ۱۹	۲۵ /۲۶	۲۶ /۸۱	۹۶	۹۶	۲۲۰	۲۳۲
مسؤليت پذيری		۲۴ /۱۹	۲۲ /۹۴	۶ /۰۶	۴ /۶۴	۱۰	۰	۴۵	۳۴

نتايج جدول 4-3 نشان مي‌دهد كه كنترل عواطف (p< 0 /001، r = -0 /13) و ابعاد خلق افسرده (p<0 /001 ، r = -0 /22)، اضطراب (p<0 /001 ، r = -0 /18) و عاطفه مثبت (p<0 /05 ، r = -0 /11) رابطه‌ي منفي و معنی داري با مسؤليت‌پذيري دارند و كنترل خشم (p<n.s ، r = -0 /08) از رابطه‌ي معنی داري با مسؤليت‌پذيري برخوردار نيست.

جدول 4-3: ماتريس همبستگی متغيرهای پژوهش

متغيرها		1	2	3	4	5	6
ابعاد كنترل عواطف	1- خلق افسرده	1					
	2- اضطراب	0 /50**	1				
	3- خشم	0 /42**	0 /48**	1			
	4- عاطفه مثبت	0 /36**	0 /55**	0 /39**	1		
5- نمره كل كنترل عواطف		0 /67**	0 /85**	0 /69**	0 /78**	1	
6- مسؤليت پذيری		-0 /22**	-0 /18**	-0 /08	-0 /11*	-0 /13**	1

p<001/0 **p<05/0*

نتايج تحليل استنباطي فرضيه‌هاي پژوهش

فرضيه اول: بين مسؤليت‌پذيري دختران ايثارگر و دختران عادي تفاوت معنی دار وجود دارد.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در مسؤلیت‌پذیری از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4-4 آورده شده است.

جدول ۴-۴: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در مسؤلیت پذیری

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
مسؤلیت پذیری	24 /19	6 /06	22 /94	4 /64	2 /08	0 /05

با توجه به نتایج جدول 4-4 مشخص می شود که در مسؤلیت پذیری بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد، به طوری که میانگین نمرات دختران ایثارگر بیشتر از دختران عادي می‌باشد ($t = 08/2$ ، $p<05/0$). بنابراین فرضیه اول پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین مسؤلیت پذیری دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه دوم: بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادي تفاوت معنی دار وجود دارد.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل عواطف از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4-5 آورده شده است.

جدول ۴-۵: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل عواطف

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
نمره کل کنترل عواطف	161 /86	25 /26	167 /19	26 /81	1 /98	0 /05

نتایج جدول 4-5 نشان می دهد که در نمره کل کنترل عواطف بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد به طوری که میانگین نمرات دختران عادی بیشتر از دختران ایثارگر می‌باشد ($t = 98/1$ ، $p<05/0$). بنابراین فرضیه دوم پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه سوم: بین دختران ایثارگر و دختران عادي در خرده مقیاس هاي خشم، خلق افسرده، اضطراب و عاطفه مثبت تفاوت معنی دار وجود دارد.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل خشم از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4-6 آورده شده است.

جدول ۴-۶: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در خشم

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
خشم	58/32	44/6	04/34	65/6	99/1	05/0

نتایج مندرج در جدول 4-6 بیانگر آنست که در کنترل خشم بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد به طوری که میانگین نمرات دختران عادی بیشتر از دختران ایثارگر می باشد ($p<0/05$ ، $t=1/99$). بنابراین فرضیه 3-1 پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل خشم دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار گرفت.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل خلق افسرده از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4-7 آورده شده است.

جدول ۴-۷: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در خلق افسرده

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
خلق افسرده	30 /74	7 /07	33 /72	7 /35	3 /75	0 /001

با توجه به نتایج جدول 4-7 مشخص می شود که در کنترل خلق افسرده بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد به طوری که میانگین نمرات دختران عادی بیشتر از دختران ایثارگر می‌باشد ($t = 3/75$ ، $p < 0/001$). بنابراین فرضیه 3-2 پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل خلق افسرده دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار گرفت.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل اضطراب از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4- 8 آورده شده است.

جدول ۴-۸: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در اضطراب

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
اضطراب	51 /83	9 /47	52 /92	10 /19	0 /97	0 /33

نتایج جدول 4-8 نشان می دهد که در کنترل اضطراب بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد ($t = 0/97$ ، $p < 0/33$). بنابراین فرضیه 3-3 پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل اضطراب دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار نگرفت.

به منظور بررسی تفاوت میان دختران ایثارگر و دختران عادی در کنترل عاطفه مثبت از آزمون t برای گروه های مستقل استفاده شد که نتایج در جدول 4-9 آورده شده است.

جدول ۴-۹: مقایسه دختران ایثارگر و دختران عادی در عاطفه مثبت

متغیر	دختران ایثارگر		دختران عادی		مقدار t	سطح معنی داری
	M	SD	M	SD		
عاطفه مثبت	49 /75	9 /44	50 /59	9 /54	0 /76	0 /44

نتایج مندرج در جدول 4-9 بیانگر آنست که در کنترل عاطفه مثبت بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد ($t = 76/0$ ، $p < 44/0$). بنابراین فرضیه 3-4 پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل عاطفه مثبت دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار نگرفت.

بحث و نتیجه گیری

در این قسمت نتایج حاصل از تحلیل های آماری انجام گرفته، به ترتیب فرضیه ها با پژوهش های انجام گرفته قبل در این زمینه مقایسه می شود. با توجه به اینکه پژوهشی در گذشته توسط پژوهشگر یافت نشد که مستقیماً با موضوع این پژوهش مرتبط باشد در این قسمت سایر پژوهش های که در ارتباط با موضوع باشند ذکر شده است.

فرضیه اول : بین مسئولیت پذیری دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول (4-4) نشان می دهد که بین مسئولیت پذیری دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت وجود دارد که یافته های این پژوهش با پژوهش باوم ریند (1973) که تأثیر تربیت قاطعانه و اطمینان بخش با مسئولیت اجتماعی و استقلال را نشان می داد، پاشا (1381) که رابطه بین تربیت خانوادگی والدین و میزان مسئولیت پذیری دانش آموزان دختر را نشان می داد، یزدان پناه (1380) که رابطه بین شناخت مادران از توانمندی های فرزندان و میزان مسئولیت پذیری آنان را نشان می داد همسو می باشد، اما با پژوهش های محمودی (1384) که نشان دهنده عدم تفاوت معنی دار بین مسئولیت پذیری دختران خانواده های طلاق و عادی بود، ناهمسو می باشد.

نتایج این پژوهش نشان می دهد که میانگین نمرات دختران ایثارگر در مسئولیت پذیری بیش تر از دختران عادی می باشد. در تبین این فرضیه می توان چنین استدلال نمود که دختران خانواده های ایثارگر به جهت داشتن شرایط ویژه ای که پدرانشان داشته اند، و از نظر جسمی نیاز به مراقبت و حمایت دارند و مادر و فرزندان همه می بایست در این زمینه مسئولیت های را متقبل شوند و مسئولیت کارهای خویش را نیز به عهده بگیرند. این امر باعث بالا رفتن حس مسئولیت پذیری این افراد شده است و اینکه پدران بزرگوار آنان نیز در قبال دین ، ناموس و کشور خود احساس وظیفه و مسئولیت کرده و جان خود را برای دفاع از ارزش های انقلاب اسلامی ایران به خطر انداخته اند. وجود چنین دختران مسئولیت پذیر و منضبطی عجیب به نظر نمی رسد و نتایج پژوهش حاضر مؤید این مطلب است .

فرضیه دوم : بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

جدول (5-4) نشان دهنده تفاوت معنی‌دار بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی می باشد.

بنابراین فرضیه دوم پژوهش مبنی بر تفاوت معنی دار بین کنترل عواطف دختران ایثارگر و دختران عادی مورد تأیید قرار گرفت. این یافته با نتایج پژوهش سیاروچی ، چان و باجگر (2000) که نشان دهنده تأثیر مدیریت عواطف بر روی گروهی از نوجوانان بود ، کوردووا، جی ، و وارن (2005) که نشان دهنده ارتباط مهارت عاطفی بر رضایت زناشویی بود، کاپوتی (2000) که نشان دهنده نمره بالاتر زنان در مدیریت عواطف بود، استرانتز و آرباخ (1998) که سودمندی مقابله تمرکز بر احساسات را نشان می داد، مرحمتی (1385) که نشان دهنده اثر بخشی مشاوره متمرکز بر عواطف بر سلامت روانی بود، عباسی (1388) که نشان از اثر بخشی روایت درمانی بر کنترل عواطف دارد ناهمسو می باشد.

تجزیه و تحلیل ها نشان می دهد که میانگین نمرات دختران عادی در کنترل عواطف بیش تر از دختران ایثار گر می باشد. به عبارت دیگر دختران خانواده های عادی در کنترل کردن احساسات ، هیجانات و عواطف خود مهارت بیش تری دارند و در موقعیت های مختلف زندگی بهتر می توانند واکنش نشان داده و احساسات درونی خود را تنظیم کنند. در تبیین این یافته می توان گفت کمتر بودن کنترل عواطف در گروه شاهد می تواند از آثار نامطلوب جنگ تحمیلی بر این قشر باشد. تأثیر مخرب جنگ و آثار روانی آن بر فرزندان افراد ایثارگر که برای دفاع از ارزش های انقلاب اسلامی جان خویش را در طبق اخلاص گذاشتند و پیامدهای منفی آن هنوز هم گریبانگر برخی از این عزیزان می باشد و بدون شک خانواده های این بزرگواران را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، بر هیچ کس پوشیده نیست. آشکار است که وجود پدر و سلامت جسمی و روانی وی تأثیر بسزایی بر سلامت جسمی، روانی، آرامش ، پیشرفت تحصیلی ، عزت نفس و ... فرزندان دارد و کاملاً طبیعی است فرزندان شهدای ارزشمند ، جانبازانی که در وضعیت جسمی و روحی بدی به سر می برند، یا آزادگان سرافرازی که روزگارانی پر درد و رنج را دور از خانواده و بدون اطلاع از سرنوشت آنها

در زندان های مخوف رژیم بعثی عراق بوده اند، نتوانند لگام و افسار احساسات و عواطف خویش را به عهده بگیرند و نسبت به همسالان خود که از این مسایل و دغدغه ها به دور هستند، کنترل کمتری بر عواطف خود داشته باشند. به خصوص که در این گونه خانواده ها معمولاً مادر نیز تحت تأثیر شرایط موجود و مسائل و مصائب قبلی و فعلی حاصل از جنگ خانمان سوز در شرایط روحی و روانی مطلوبی به سر نمی برند و خواسته یا ناخواسته این روحیه بر شریان و بطن زندگی خانواده ی آنان تأثیر می گذارد و به واسطه ی تأثیری که دختران از مادران می گیرند، قاعدتاً این بحران و شرایط روحی نامساعد مادر بر آنان نیز تأثیر گذاشته و آنها را مکدر می کند. لذا با توجه به اینکه این عزیزان در سن نوجوانی که اوج احساسات و هیجانات می باشد و باید به نحوی مفید و سازنده این احساسات را تنظیم کنند تا در جهت رشد وتعالی آنان قرار گیرد، نسبت به همسالان خود که از این مسائل فارغ هستند از مهارت کمتری در کنترل عواطف و احساسات بهره مند می باشند، لازم است از طریق آموزش های مفید و مستمر، مشاوره های حمایتی و تکنیک های مناسب در جهت حل این مسأله اقدام نمود.

فرضیه سوم : بین دختران ایثارگر و دختران عادی در خرده مقیاس های خشم، خلق افسردگی، اضطراب و عاطفه مثبت) تفاوت معنی داری وجود دارد.

فرضیه فرعی اول: بین خشم دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتایج تحقیق بیانگر آن است که در کنترل خشم بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد به طوری که میانگین نمرات دختران عادی بیش تر از دختران ایثارگر می باشد. به این معنی که دختران ایثارگر مهارت کمتری در کنترل خشم خود دارند.

یافته های این پژوهش با پژوهش موتاهان جی (1960) که معتقد بود بچه های محروم از پدر پرخاشگری بیش تری نسبت به کودکان دیگر دارند، پژوهش متقی (1385) که نشان داد پرخاشگری فرزندان شاهد بیش از فرزندان غیر شاهد است همسو می باشد. در تبیین این یافته می باید گفت خشم یکی از ابتدایی ترین و نیرومندترین هیجان هایی است که بروز می کند. در واقع می توان گفت تجربه هیجان خشم بیشتر ازهیجان های دیگر روی می دهـــد و مهارت کنترل آن حساس تر است و نیاز به محیط مساعد بهتر و آموزش های بیشتری دارد،

اما استرس های موجود در زندگی این قشر که از آثار جنگ می باشد کمتر این فرصت را در اختیار این گروه قرار داده است.

فرضیه فرعی دوم: بین افسردگی دختران ایثار گر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتایج حاصله بیانگر این است که در کنترل خلق افسرده بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد . به طوری که میانگین نمرات دختران عادی بیش تر از دختران ایثار گر می باشد. به این معنی که دختران عادی در کنترل خلق افسرده موفق تر از دختران ایثارگر هستند. این یافته با یافته های نجّاریان (1376) که نشان دهنده همبستگی بین فقدان پدر با افسردگی و مشکلات اجتماعی فرزندان شاهد بود، همخوانی دارد اما با پژوهش صلاحی (1381) که نشان دهنده عدم تفاوت معنی دار بین افسردگی فرزندان شاهد و غیر شاهد بود، همخوانی ندارد.

در تبیین این فرضیه می توان چنین استدلال کرد که افسردگی رایج ترین اختلالی روانی می باشد که از آن به عنوان سرماخوردگی روانی یاد می کنند که با نا امیدی ، ناخشنودی و ناسازگاری همراه می باشد.

با توجه به اثرات نامطلوب جنگ بر ایثارگران وخانواده های آنان که هنوز هم ادامه دارد و اینکه دختران از نظر شخصیتی حساس تر هستند بخصوص در دوره نوجوانی که اوج احساسات وعواطف می باشد و به سبب ویژگی ها و شرایط جسمی و روحی ناشی از بلوغ در نوجوان زمینه بیش تری برای افسردگی این عزیزان فراهم می آورد. البته نحوه پاسخ گویی فرزندان ایثارگر به سؤالات نیز می تواند در بدست آوردن این نتیجه تأثیر داشته باشد، زیرا آنان بسیار محتاطانه به سوالات پاسخ داده و تحت تأثیر تربیت خانوادگی و نوعی مدارسی که در آن تحصیل می کنند و اولیاء مدرسه معمولاً نسبت به تمام مسائل اطراف زندگی خود محتاط تر و دقیق تر بوده و با درایت و آینده نگری به مسائل نگاه می کنند.

البته شیوه پژوهش و ابزارگردآوری اطلاعات نیز می تواند در بدست آمدن این نتیجه تأثیر داشته باشد.

شاید اگر شیوه پژوهش و ابزار دقیق تری برای این منظور استفاده می شد، نتایج متفاوتی با نتایج فعلی بدست می آمد.

فرضیه فرعی سوم: بین اضطراب دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتایج نشان می دهد که در کنترل اضطراب بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد. تحقیقی در زمینه اضطراب بین دو گروه نمونه یافت نشد ولی تحقیقاتی که اشاره به اضطراب داشته اند عبارتند از استرانتزوآرباخ (1998) ، راب و همکاران(2008) ، ورگر و همکاران (2009) بینه بیکر و همکاران (1998) ، استانتون و همکاران (1994) ، دستجردی (1382) ، دلیلی (1386).

در تبیین این فرضیه می توان چنین استدلال نمود که اضطراب تحریک هیجانی است که همواره برای بهداشت روانی مشکل ساز بوده و سبب اختلال در عملکرد فردی و اجتماعی فرد می شود. همچنین دختران به واسطه ویژگی های شخصیتی و فیزیولوژیکی معمولاً بیش تر از پسران مضطرب می شوند و در این میان دختران خانواده های ایثارگر به خاطر وضعیت خاص خانوادگی و شرایط حاکم بر زندگی فردی و اجتماعی خود، بیش تر در معرض اضطراب هستند اما با توجه به تأثیر اعتقادات مذهبی و ارزش های دینی و روحیه بالای مسئولیت پذیری این عزیزان ، درک بالای

آنان از جنگ تحمیلی و ایمان و باور قلبی به مجاهدت های پدرانشان و تحصیل در مدارس ویژه فرزندان ایثارگر، که باعث می شود آنان با افرادی که از نظر شرایط روحی، خانوادگی و اجتماعی همانندشان هستند در ارتباط باشند، همچنین به واسطه وجود مشاورین زبده و متبحری که در اختیار دارند و بالاخره، به علت درک بالایی که ناشی از زندگی در چنین خانواده هایی می باشد در معرض تهدید اضطراب های فردی و اجتماعی قرار ندارند و از این نظر با همتایان و همسالان خود تفاوتی ندارند و نتایج این پژوهش تأیید کننده این مطلب است.

فرضیه فرعی چهارم: بین عاطفه مثبت دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد.

نتایج دیگر تحقیق نشان می دهد که در کنترل عاطفه مثبت بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود ندارد. تحقیقی در زمینه کنترل عواطف یافت نشد اما تحقیقاتی که اشاره به عاطفه مثبت دارند عبارتند از دهش (1388) عباسی (1388) ، غروی و همکاران (1383).

در تبیین این فرضیه باید گفت که آگاهی نوجوانان نسبت به هیجانات و احساسات و چگونگی تاثیر گذاری هیجانات بر روی شناخت ، رفتار و تصمیم گیری آنها بسیار اهمیت دارد. بنابراین نوجوانان باید متوجه تأثیر مخرب هیجانات بر رفتار شده و با جابجا کردن احساس متعادل تر به جای احساسات نابهنجار موفق به کنترل عاطفه مثبت شوند.

در این میان فرزندان خانواده های ایثارگر به ویژه دختران به خاطر ویژگی های فرهنگی و هنجارهای اجتماعی ما از روحیه حساس تری برخوردار بود. و به نظر می رسید که در کنترل

عاطفه مثبت خود مهارت کمتری داشته باشند اما وجود مشاوران کارآزموده ای که اختیار دارند اجرای برنامه های جنبی و شاد در مدارس، شاداب سازی فضای آموزشی، درک بیش تر این عزیزان توسط اولیاء مدرسه، اعتقاد به ارزش های معنوی و ارزش شهادت و ایثار توسط این بزرگواران، قداست و احترامی که مردم کشورمان برای ایثارگران عزیزمان قائل هستند و برنامه های حمایتی بنیاد شهید و اینکه دختران خانواده های ایثارگر مهارت بیش تری در ابراز احساسات خود دارند، در عدم تفاوت کنترل عاطفه مثبت بین این دو گروه تأثیر داشته است که نتایج پژوهش حاضر، گواه این مطلب می باشد.

نتیجه نهایی یافته ها

یافته های پژوهش حاضر نشان داد در مسئولیت پذیری میانگین نمرات دختران ایثارگر بالاتر از دختران عادی می باشد که ناشی از درک بالا، پختگی اجتماعی و بلوغ فکری دختران ایثارگر می باشد. در نمره کل کنترل عواطف دختران عادی بالا بودند که نشان از مهارت بیش تر آنان در کنترل هیجانات دارد. همچنین یافته های این پژوهش نشان داد که در کنترل خشم و کنترل خلق افسرده بین دختران ایثارگر و دختران عادی تفاوت معنی داری وجود دارد، به نحوی که دختران ایثارگر در این زمینه دارای مهارت کمتری هستند. البته میانگین نمرات این گروه از حد متوسط خیلی فاصله ندارد. این تفاوت ناشی از مصائب وارد شده بر این گروه نسبی که دوره ای حساس از زندگی را می گذرانند و آثار مخرب و زیان بار جنگ هشت ساله کشورمان است که البته صدمات و لطمات وارد شده بر ایثارگران غیور و خانواده های سرافراز آنان بر کسی پوشیده نیست و مسئولین کشور به همت بنیاد شهید انقلاب اسلامی سعی در رفع مشکلات و موانع موجود در زندگی این قشر محترم و ارزشمند جامعه دارند، همچنین در کنترل اضطراب و کنترل عاطفه مثبت بین دو گروه تفاوت معنی داری مشاهده نشد.

منابع فارسی

- احمدی، احمد (1386) مقدمه ای بر مشاوره و روان درمانی . اصفهان. دانشگاه اصفهان.
- آذربایجانی ، م. و سالاری فرد، م. ر (1387) روان شناسی عمومی. قم. زمزم هدایت.
- آقا محمدیان، حمیدرضا (1382) . آموزش رهایی از اضطراب، آرام سازی غیر دارویی. به نشر آستان قدس رضوی .
- استوارت، ویلیام (1386) دایره المعارف مشاوره ترجمه شکوه نوابی نژاد. تهران : علم.
- استوارت، ویلیام (1386). دایره المعارف مشاوره. ترجمه بوستانی پور و همکاران، تهران: چاوشگران نقش.
- اشرفی، منصور (1379) . افسردگی ، مجله مکتب اسلام ، 4.
- انجمن پزشکی امریکا (1378). راهنمای عملی درمان افسردگی .ترجمه مهدی گنجی . ویرایش.
- بخشی پور، عباس و دژکام ، محمود (1384). تحلیل عاطفی تاییدی مقیاس عاطفه مثبت و منفی. مجله راون شناسی تبریز ، 36 .

- بخشی، کبری (1388)، اثر بخشی آموزش مسئولیت پذیری بر بحران هویت دانش آموزان دختر سال اول متوسطه ناحیه 1 شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد ، چاپ شده ، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت .

- برادبری، ت و گریبوز ، ج (1384) هوش هیجانی، مهارت ها و آزمون ها. ترجمه: حمزه گنجی تهران : ساوالان .

- برادران، فخرالملوک (1378) بررسی نگرش دانش آموزان نسبت به حس مسئولیت پذیری. پایان نامه کارشناسی (چاپ شده) . مرکز آموزش عالی ضمن خدمت شهید رجایی شیراز .

- براند، ناتانیل (1384) . مسئولیت پذیری (اتکای به خود و زندگی پاسخگو). ترجمه مهدی قراچه داغی.تهران : شباهنگ .

- برنز، دیوید (1387) ، روان شناسی افسردگی فنون و شناخت شخصیت و تغییر آن ، ترجمه مهدی قراچه داغی . دایره .

- برماس، حامد (1382) .بررسی میان رابطه افسردگی با نگرش به سوء مصرف مواد مخدر، مقاله فارسی .مجله اعتیاد پژوهشی . دوره ، 1 . شماره 2.

- بریری، لیلا (1380) ، آشنایی با هفت هیجان اساسی . نشریه موفقیت، 6 ، 39.

- بلاک برن ، ایوی . ام (1380) . مقابله با افسردگی و شیوه های درمان آن. ترجمه دکتر گیتی شمس . رشد.

- بیابانگرد، اسماعیل(1374) . روش های پرورش احساس مسئولیت در کودکان. نشریه پیوند شماره 197.

- بیرامی، منصور (1388).اثربخشی مشاوره های مبتنی بر مداخله های معنوی با مشاوره های استاندارد بر سلامت روانی دانشجویان. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده. دانشگاه تبریز.

- پاترافرون ، ران و پت (1378) . غلبه بر خشم. ترجمه مجرد زاده کرمانی . راه بین .

- پرچمی ، ن (1376) ، مسئولیت پذیری را بیاموزیم . روزنامه سلام ، سال هفتم ، شماره 18130

- پوترافرون ، ران و پت (1378) . ده راه مقابله باعصبانیت. رجمه شقایق قندهاری: راه بین.

- تاوریس ، کارول (1382) . روان شناسی خشم . ترجمه احمد تقی پور و سعید درودی.

- تنها، حسین(1376). نقش مسئولیت در پیشرفت تحصیلی. پایان نامه کارشناسی (چاپ شده). پژوهشکده مهندسی و علوم پزشکی جانبازان.

- تزوورجی ، پاول و سیمون جی ، انرایت (1377) . فشار روانی ، اضطراب و راههای مقابله با آن. ترجمه عباس بخشی پور رودسری و حسن صبوری مقدم. به نشر آستان قدس رضوی .

جورج ، ریکی ال و کریستیانی ، ترزاس .(1386). مشاوره، نظریه و کاربرد / اهداف، فرایندهای مشاوره و روان درمانگری. ترجمه رضا فلاحی و محسن حاجیلو . رشد.

- چهارتهام ، رابرت (1373) . روان شناسی اضطراب . ترجمه سهیلا آقایی. معاصر.

- حامدی ، رباب (1385)، کنترل خشم ، علل ، پیامدها و راهکارها . قطره.

- حسن بیگلو ، بهروز (1380) . روان شناسی رشد. تهران : سرآمد کاوش.

- حسینی ، حمید (1373)، بررسی رابطه طرز تفکر با افسردگی دانش آموزان متوسطه . پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ شده)دانشگاه اهواز.

- حسینی ه، ن (1383) بررسی اثر بخشی درمان شناختی – رفتاری بر کاهش افسردگی ، شدت در ادراک شده و ناتوانی حاصل از درد در مبتلایان به آرترئویت رماتوئید. پایان نامه کارشناسی ارشد ، دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی تهران .

- خدا بخشی، مهدی و عابدی، محمد رضا (1388) . بررسی روش های افزایش مسئولیت پذیری در 32- دانش آموزان دوره راهنمایی . مقاله فارسی دانشکده علوم تربیتی و روان شناختی دانشگاه الزهراء.
- خداپناهی، محمدکریم (1379) انگیزش و هیجان. تهران: سمت.
- دستجردی (1382) . تاثیر بدرفتاری والدین در دوران کودکی بر اضطراب و افسردگی. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ شده) دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان .
- دهش، زهرا (1388) ، تاثیر مشاوره تلفیقی رفتاری و هیجان محور بر کنترل عواطف نوجوانان دختر. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت .
- رحمانی، امین (1382). آموزش بهداشت روانی به فرزندان جانبازان 70 درصد. پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ شده) دانشگاه مشهد.
- رشید پور، مجید (1375) . نشاط و شادابی در زندگی خانوادی مجله پیوند، شماره29 .
- رضایی، پروین(1378). رابطه خشنودی شغلی و انگیزه پیشرفت با سلامت روانی و مسئولیت پذیری مربیان زن آموزشگاه های اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه چمران اهواز .

-روز نهان، د. ا. و سلیگمن ،م . ا(1383)، آسیب شناسی روانی. ترجمه: یحیی سید مـــحمدی تهران: ساوالان ، جلد اول

- رویا، یزدان پناه (1380)بررسی علل موثر بر میزان مسئولیت پذیری فرزندان بالغ خانواده های شاهد اراک. دانشگاه آزاد اسلامی اراک . پایان نامه کارشناسی.

- زارعان، مو کریمی ، س (1386) . رابطه هوش هیجانی و سبک های حل مساله با سلامت عمومی . مجله روان پزشکی و روان شناسی بالینی ایران . جلد 3 ، شماره 2 .

- زنگولی، اسدالله (1383) . بررسی روش های پرورش حس مسئولیت پذیری در نوجوانان. مجله پیوند شماره 122.

- سارتر، ژان پل (1971) . طرحی در باب تئوری هیجانات. ترجمه م . ح و عباسپور تیمجانی، 1366 ، تهران : مروارید.

- سیچانی، رضا کرم (1375) . بررسی افسردگی در آزادگان شهر اصفهان دانشکده تربیت مدرس پایان نامه کارشناسی .

- شاملو، سعید (1383) . آسیب روانی . تهران : رشد.

-شریفی در آمدی، پرویز و آقایار، سیروس (1386) . هوش هیجانی و بهبود رابطه با خود و دیگران . اصفهان : سپاهان.

- شریفی درآمدی، پرویز و آقایار، سیروس (1387) . هوش هیجانی کاربرد هوش درقلمرو هیجان . اصفهان: سپاهان.

- شعاری نژاد، علی اکبر (1386) . روان شناسی رشد. تهران : اطلاعات .

- شعاری نژاد، علی اکبر(1386) . روان شناسی رشد 2 نوجوانی و بلوغ . تهران : انتشارات دانشگاه پیام نور.

- شفیع آبادی، عبدالله (1386) . فنون و روشهای مشاوره. تهران : مقدمه.

- شفیع آبادی، عبداله و ناصری، غلامرضا (1388). نظریه های، مشاوره و روان درمانی. تهران : انتشارات نشر دانشگاهی .

- شفیع آبادی، عبدالله (1384) . راهنمایی و مشاوره کودک و مفاهیم و کاربردها. سمت .

- شفیعی، نادر و جهان بین، لیلا (1381).– بررسی و مقایسه شیوع افسردگی دانش آموزان شاهد وغیر شاهد دبیرستان های استان کهگیلویه و بویر احمد. پایان نامه دکتری پزشکی . دانشگاه یاسوج.

-شمشیری، ترلان (1388) . مقایسه دانش آموزان مقطع راهنمایی خانواده های طلاق و عادی. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

- شولتز، دوان پی و شولتز، سیدنی الن (1388) . نظریه های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی. ویرایش.

- صلاحی، شادیه (1381). بررسی میزان افسردگی در فرزندان شاهد و غیر شاهد – دانشگاه آزاد اسلامی تهران . دانشکده روان شناسی و علوم اجتماعی .

-عباسی، زهرا(1388). اثر بخشی گروه درمانی تلفیقی به شیوه رویکرد درمانی تصمیم گیری دوباره و روایت درمانی بر کنترل عواطف در نوجوانان دختر شهر شیراز: پایان نامه کارشناسی ارشد (چاپ شده) دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.

- غروی، مرتضی، عاطف، محمد کاظم ؛ طباطبایی، محمود و بیرشک، بهروز (1383). تاثیر القای عاطفه مثبت بر میزان عاطفه مثبت و کارکردهای شناختی : آزمون نظریه عصب و روان شناختی دو پامین. مجله تازه های علوم شناختی ، 2 ، 3 ، 6 .

- غفاری، فاطمه و پورغرنین، طیبه (1384) . ارتباط شدت سندرم قبل از قاعدگی با خشم در دختران نوجوان. مجله زنان ، مامایی و نازایی ایران.

- غیاث فخری، عاطفه و بینازاده، محمد (1385) مهارت های زندگی. هنر آبی .
- کاپلان و سادوک (2003) . خلاصه روان پزشکی علوم رفتاری - روان پزشکی بالینی ترجمه نصرت ا... پور افکاری، (1388). تهران : شهرآب آینده سازان .
- کریمی، محبوبه (1381). ارتقای سلامت روانی کودکان و نوجوانان پس از حوادث غیر مترقبه. مقاله فارسی. دانشگاه جندی شاپور اهواز.
- کلنیکه ، کریس . ال (1384) . مهارت های زندگی : تکنیک های مقابله با اضطراب ، افسردگی ، تنهایی، کمرویی ، شکست و .... ترجمه شهرام محمد خانی ، تهران: اسپند هنر.
- کوئیلیام، سوزان (1387) .مشاجره نه ! گفتگو کنید. ترجمه علی رحیمی مهشد: ثامن الحجج – علم و دانش.
- کوری، جرالد (1388). مشاوره و روان درمانی. (ترجمه عبدالله شفیع آبادی و بیتا حسینی. جنگل .
- گلمن، دانیل (1387). هوش هیجانی خود آگاهی هیجانی ، خویشتنداری، همدلی و یاری به دیگران . ترجمه نسرین پارسا . تهران : رشد.
- مارشال ریو، جان (1380). انگیزش و هیجان. ترجمه عیسی سید محمدی . ویرایش.

-متقی، فریبرز (1385). بررسی میزان پرخاشگری دانش آموزان شاهد وغیر شاهد سنندج.
پایان نامه کارشناسی .
- محمدی الیگودرزی، امیر ملک (1386) . پیشگیری و درمان اضطراب و افسردگی. قم: شهاب الدین.
- محمدی، ن (1384). مقایسه سلامت روان ، عملکرد تحصیلی و مسئولیت پذیری دختران خانواده عادی و طلاق اهواز . پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه چمران اهواز .
- مدرس موسوی، امید (1382) . افسردگی. پردیس باوران.
- مرادی، م (1381). بررسی سودمندی آموزش مهارت های زندگی (ارتباط بین فردی، حل مساله ، کنترل خشم ، ابراز و جود) به دانش آموزان دختر دبیرستانی شهر تهران در بهبود وضعیت روانی ایشان. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران .
- مرحمتی، ز . (1385) . بررسی اثر بخشی مشاوره به شیوه متمرکز بر عواطف (EFT) بر افزایش سلامت روانی دانشجویان دختر. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- مکنزی، کوام (1383) . راهنمای پزشکی خانواده ، ترجمه اعظم چاوشی . سپهر اندیشه .

- مولوی، احمد (1386) . مهارت های زندگی، کلید عزت نفس و زندگی بهتر. قم : نسیم کوثر.
- مؤمنی، خدا مراد.(1380) . بررسی میزان مسئولیت پذیری اجتماعی و راهکارهای افزایش آن در دانش آموزان شاهد استان کرمانشاه . پایان نامه کارشناسی . دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه.
- ناظری، مهرداد (1388) . مسئولیت پذیری گامی بلند به سوی جامعه مدنی. شماره 211 شهریور 88 .
- وفایی، طیبه (1388) . مقایسه وضعیت سلامت روانی و الگوهای ارتباطی همسران جانباز و همسران افراد عادی پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ شده دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت.
- وکیلی، پ (1386) . ارزیابی تاثیر آموزش مهارت های حل مساله در کنترل خشم نوجوانان پسر 12-15 ساله. مجله اندیشه و رفتار ، شماره 2 .
- هنر پروران، نازنین (1386) . مبانی بهداشت روان . تهران : انتشارات بشری.
- یوسفی، صامع (1386) . به من بگو چگونه ؟ تهران: نسل نو اندیش .